

Kain en Abel

Periodethema: Schepping en zondvloed
Genesis 4

VOORAF

De Heere heeft alles goed geschapen. Maar wat zijn de gevolgen van de zonde bitter. Adam en Eva worden verdreven uit Gods goede paradijs, door eigen schuld. En hun nageslacht blijkt nog veel meer geneigd tot alle kwaad. Veelzeggend is het dat het eerste hoofdstuk na de zondeval vertelt van de eerste doodslag en van toenemende afval van de Heere.

UITLEG VAN DE TEKST

Adam en Eva krijgen twee zonen van de Heere, Kain en Abel (vers 1 en 2). Waarschijnlijk hebben zij nog meer kinderen gekregen, in ieder geval dochters met wie hun zonen konden huwen. Hun oudste zoon Kain wordt een landbouwer, die het land bewerkt. Hun tweede zoon Abel wordt een veehouder, die kleinvee hoedt. Na verloop van tijd willen Kain en Abel een offer aan de Heere brengen (vers 3 en 4). Kain offert een deel van de opbrengst van het land, bijvoorbeeld graan, groente of fruit. Abel offert enkele dieren van zijn kudde. Hij zoekt vetgemeste schapen uit die bovendien de eerstgeborenen van een moederdier zijn. Hij geeft het beste aan de Heere. Dan lezen we in vers 4 en 5 dat de Heere Abel en zijn offer aanziet, maar Kain en diens offer niet. Hoe Kain en Abel dit te weten komen, weten wij niet. Wij weten wel dat het voor hen beiden duidelijk wordt. Waarom aanvaardt de Heere Abels offer wel en Kains offer niet? Het antwoord op deze vraag ligt niet zozeer in de grootte van het offer. Het is opvallend dat er niet staat dat de Heere het offer wel of niet aanziet, maar dat hij Abel of Kain met hun offer wel of niet aanziet. Blijkbaar maakt het nogal uit hoe de offeraar het offer offert.

We krijgen de indruk dat Abel de Heere hartelijk liefheeft en uit oprechte dankbaarheid zijn royale offer aan de Heere geeft. Dit vinden we bevestigd in Hebr. 11: 4 'Door het geloof heeft Abel een meerdere offerande Gode geofferd dan Kain, door hetwelk hij getuigenis bekomen heeft dat hij rechtvaardig was, also God over zijn gaven getuigenis gaf; en door hetzelfde geloof spreekt hij nog nadat hij gestorven is.' Abel offert in het geloof, in de overgave aan de Heere, uit liefde tot de Heere. Blijkbaar kan dat niet worden gezegd van Kain. Als Kain merkt dat de Heere niet blij is met zijn offer en wel met het offer van zijn broer, wordt hij ontzettend boos. Je kunt het van verre zien aan de bittere trek op zijn gezicht en aan de donkere blik in zijn ogen (vers 5). De Heere zoekt Kain op (vers 6). Hij wil met hem spreken zoals een vader met zijn boze zoon (vergelijk Luk. 15: 11-32). Hij weet welke duistere gedachten door Kains hoofd heengaan. Hij geeft Kain de gelegenheid om te vertellen waarom hij zo boos is en of dat met recht en reden is: 'waarom zijt gij ontstoken, en waarom is uw aangezicht vervallen?' (vers 6) Hij belooft aan Kain Zijn zegen als hij wél doet (vers 7a). Waarschijnlijk wordt hier bedoeld dat de Heere ook Kain en zijn offer aanneemt als hij het brengt in het geloof en als zijn hart de Heere lief heeft en naar Hem luistert. De Heere waarschuwt Kain ook indringend voor de zonde. Het tweede gedeelte van vers 7 is niet zo gemakkelijk te begrijpen; het wordt nogal eens verschillend vertaald en uitgelegd. Er staat dat de zonde aan de deur ligt. Als een roofdier dat bij de deur wacht op een geschikte gelegenheid om zijn prooi te bespringen. Met andere woorden: Kain, pas op voor de zonde! Voordat je het weet heeft de zonde je in zijn vernietigende greep.

De laatste woorden van vers 7 kun je heel goed hierbij nemen: 'zijn begeerte (d.w.z. van de zonde) is toch tot u (dat zonde loert a.h.w. op u).' Dan moeten de laatste woorden iets anders vertaald worden, bijvoorbeeld: 'En u moet hem (de zonde) overmeesteren.' De kanttekeningen van de Statenvertaling betrekken de laatste woorden van vers 7 op Abel in plaats van op de zonde: 'zijn begeerte (d.w.z. van Abel) is toch tot u en gij zult over hem heersen.' Dat wil zeggen: 'u hebt geen reden om zo boos en jaloers op Abel te zijn, omdat hij u liefheeft, en omdat hij zich helemaal niet boven u verheft.' Kaïn hoort de Heere wel spreken, maar hij luistert er niet naar. Met zijn broer gaat hij het veld in. Als zij samen alleen zijn, vermoordt Kaïn zijn broer Abel (vers 8). Opnieuw zoekt de Heere Kaïn op om met hem te spreken. Van berouw of bekering merken we niets bij hem. Hij schaamt zich niet om glashard tegen God te liegen. Hij doet alsof hij niets weet van zijn broer die hij heeft doodgeslagen. In zijn brutaliteit doet hij zelfs alsof hij niet begrijpt dat de Heere hem vraagt waar zijn broer is (vers 9). Maar de Heere weet precies wat er is gebeurd en wat Kaïn heeft gedaan. Het bloed van Abel dat de aarde heeft roodgekleurd, roept tot Hem om wraak (vers 10). Kaïn wordt door de Heere vervloekt om de moord die hij heeft begaan (vers 11). Gods vloek zal de landbouwer Kaïn treffen in de inkomsten van het land waarover Abels bloed gevloeid heeft. Ook zal Kaïn moeten weggaan, om voortaan zonder vaste woonplaats over de aarde rond te dolen (vers 12). De woorden die we vervolgens van Kaïn lezen, lijken op het eerste gezicht mooier dan zij zijn: 'mijn misdaad is groter dan dat zij vergeven worde' (vers 13). Het lijkt er op dat hij de grootte van zijn zonde beseft. Maar uit het vervolg van het hoofdstuk merken we weinig van echte bekering tot God. Het lijkt er meer op dat Kaïn schrikt van de straf dan dat hij berouw heeft. Daarom vertalen velen dit vers anders: 'Mijn straf is groter dan dat ik deze zou kunnen dragen.' Deze vertaling vinden we ook in de kanttekeningen bij de Statenvertaling. Kaïn is bang dat anderen hem zullen doen wat hij zijn broer heeft gedaan (vers 14). Hier bewijst de Heere zelfs aan Kaïn Zijn geduld. In plaats van dat Hij zegt: 'eigen schuld', zorgt Hij ervoor dat niemand Kaïn mag doden (vers 15). Veelzeggend is vers 16: 'en Kaïn ging uit van het aangezicht des HEEREN...' Hij gaat écht weg bij de Heere om nooit meer tot Hem terug te keren. Dat zien we bevestigd in de geslachtslijn van Kaïn (vers 17-24, met name de goddeloze houding van Lamech). Waar dat op uitloopt, zien we in de dagen van Noach (Gen. 6-8). Kaïn gaat wonen in de stad Nod, wat betekent: zwervend, omzwerfing, verbanning. Ondertussen geeft de Heere een nieuwe geslachtslijn uit Adam en Eva. Zij krijgen een zoon die Seth wordt genoemd.

In deze geslachtslijn vinden we in tegenstelling tot de goddeloosheid in Kaïns geslacht de vreze des Heeren. Denk bijvoorbeeld aan de godvrezende Henoeh en Noach (zie Gen. 5). Als er in vers 26 staat dat men dan begint de Naam des HEEREN aan te roepen, wijst dat op het openlijk bidden tot en dienen van de Heere, waarschijnlijk in een bepaalde vorm van godsdienstige samenkomsten.

TER OVERWEGING

De Heere ziet het ene offer wel aan en het andere niet. Blijkbaar is het niet vanzelfsprekend dat de Heere onze offers aanziet en onze gebeden hoort. Dat maakt klein voor de Heere en ootmoedig. Dat maakt niet mismoedig en lijdelijk. Want de Heere belooft zelfs aan Kaïn: 'is er niet, indien gij wel doet, verhoging?' (vers 7) Als het je echt om de Heere te doen is, maakt Hij je niet beschaamd. Hij belooft het ook de kinderen: 'Die Mij vroeg zoeken, zullen Mij vinden' (Spr. 8: 17). De Heere Jezus ontfermt Zich in Zijn liefde over zondaren die vluchten tot Hem. Tegelijkertijd zien we aan Kaïn dat de Heere geen genoeg neemt met uiterlijke godsdienstigheid. Het gaat Hem niet om ons offer, maar om ons hart. In Gen. 4 zie we hoe diep de mens in Gen. 3 gevallen is. De mens, die geschapen is om zijn Schepper te aanbidden en om zijn medeschepselen lief te hebben, wil naar God niet luisteren, en gunt zijn medemens het licht in de ogen niet. In deze geschiedenis zien we wat ervan komt als je de zonde vrij spel geeft in je leven (vergelijk Jak. 1: 13-15). Kaïns moord komt niet van de ene op de andere dag. De zonde begint meestal klein, niet met de daad maar met de gedachte. Hier begint het met jaloezie. De jaloezie maakt Kaïn bitter tegen Abel. Ondertussen koestert Kaïn zijn zondige gevoelens in plaats van ertegen te strijden. Dan wordt hij indringend door de Heere gewaarschuwd. Maar Kaïn luistert niet. Meer en meer krijgt de zonde hem in de greep. Het loopt uit op de vreselijke broedermoord. Met recht en reden worden in zondag 40 van de Heidelbergse Catechismus jaloezie (nijd), haat, toorn en wraakzucht de wortel van de doodslag genoemd. Een waarschuwing voor ons en voor de kinderen als we jaloers of boos zijn op iemand! Opvallend is het geduld dat de Heere zelfs met Kaïn heeft. De Heere spreekt ook tot hem. Hij waarschuwt hem van tevoren. Ook na Kaïns moord rekent Hij niet meteen met hem af, zelfs niet na diens verregaande brutaliteit. Denk aan Ps. 103: 4 (ber.): 'Barmhartig is de HEER', en zeer genadig; schoon zwaar getergd, lankmoedig en genadig.' Toch kan Kaïn niet eindeloos ongestraft zijn gang gaan. Wie God verlaat, heeft smart op smart te vrezen. Nu al, laat staan in de dag van het oordeel. In deze geschiedenis zien we de twee wegen zich aftekenen. Kaïn gaat met zijn nageslacht weg van bij de Heere (vers 16).

Ondertussen begint men in de geslachtslijn van Seth de Naam des HEEREN openlijk aan te roepen. Voor Kaïn worden wij gewaarschuwd. De weg van het aanroepen van de Naam des HEEREN wordt ons gewezen. U mag deze Heere en Zaligmaker bij de kinderen aanprijzen.

GELOOFSLEER

In de Heidelbergse Catechismus wordt in zondag 40 ingegaan op het zesde gebod ('u zult niet doodslaan'). God verbiedt daar de doodslag, maar gebiedt ons onze naaste lief te hebben als onszelf.

In vraag en antwoord 56 wordt duidelijk dat er wel degelijk vergeving is en wel 'voor al mijn zonden'. Een schuld is niet te groot voor Christus. Maar wel is het belangrijk om met onze schuld bij Hem aan te kloppen. Hij kan en wil vergeven op onze vraag.

